

„Úgy éreztem, tengernyi időm van”

Interjú Hans Küng teológussal

Professzor Úr! Ön harci történetnek és szomorú történetnek nevezi legújabb könyvét, amelynek címe: Vitatott igazság. Miért harcol ön?

Már akkoriban is, és mindmáig a Szentírásnak megfelelő és korszerű kereszténységért harcolok, olyan kereszténységért, amely a názáreti Jézus szerint tájékozódik. Ezért harcolok az uralkodói jellegű, tekintélyelvű és némelykor totalitárius római rendszer ellen, amely csak a 11. században, a Gergely-féle reformmal hatolt be a nyugati egyházba.

Mi miatt szomorkodik ön?

Valóban sok mindent kellett szomorúsággal lejegyzennem, mivel láttam, mennyi olyan javaslatot tettem az évek során, amelyek közül egyet sem valósítottak meg, sőt részben brutálisan elfojtották őket, jöllehet sokan mások is képviselték. Ma megállapítható, mennyire végzetes volt, hogy nem láttak hozzá ezekhez a reformokhoz – a római rendszer reformjához, a kényszercölibátus megszüntetéséhez, korszerű hitvallás megfogalmazásához, más egyházak hivatalainak és eucharisztia-ünneplésének elfogadásához, újfajta bánásmódhoz a vegyes házasságban élőkkel és az újravezényeltakkal, különös tekintettel a fogamzásgátlásra és a szexualitásra, és így tovább. Ez mindmáig végzetes következményekkel jár!

A II. Vatikáni Zsinat idején ön tanácsadóként volt jelen Rómában...

Igen, de ezt megelőzően az volt a döntő tényező az életemben, hogy 1960-ban, 32 évesen az alapvető hittan rendes tanárává neveztek ki. Ez óriási esélyt jelentett. Teljesen megváltoztatta az életemet.

Milyen érzésekkel ment akkor Tübingenbe?

Teljes ellentétben mai életérzésemmel, akkoriban úgy éreztem, tengernyi időm van. Teljesen belevettem magam a munkába. És alig érkeztem meg, amikor Rottenburg püspöke, Carl-Joseph Leiprecht megkérdezte, elmennék-e vele tanácsadóként Rómába. Ezzel sosem számoltam. Joseph Ratzingerrel együtt én voltam a legfiatalabb tanácsadó.

Mi maradt meg tartósan az emlékezetében ebből a zsinati időszakból?

Számomra sok mindent eldöntött az a magánkihallgatás, amelyen VI. Pál pápa fogadott a zsinat végén. A pápa felszólított arra, hogy lépjek az egyház szolgálatába. Ő a római egyházra gondolt, a római rendszerre. Akkoriban nem tudtam eleget tenni ennek a felhívásnak. Nem akartam azokkal a feltételekkel, amelyek már 1965-ben világosak voltak, „az egyház” szolgálatába lépni. Ez a rendszer szolgájává tett volna, s már nem lett volna szabad kimondanom az igazságot.

Joseph Ratzinger és ön volt a zsinati teológusok „benjáminja”. Mennyiben volt Ratzinger az ön küzdőtársa?

Nos, ő nem volt kizárólagosan az én küzdőtársam; de a zsinaton egy követ fűjtünk. Mindenesetre a zsinat idején még nem lehetett észrevenni, hogy más vonalat követ. Hiszen még 1968-ban is aláírta a teológia szabadságát követelő nyilatkozatot. Elegendő jele volt annak, hogy az egyház teológiai élcsapatához számíthassuk őt.

Végso soron Joseph Ratzinger és az ön karaktere közötti különbségben van a kulcsa annak, hogy az önök útjai annyira eltérő irányban haladtak?

Nem hiszem, hogy az eltérő karaktereknek el kellett volna távolítaniuk minket egymástól. Kezdetből fogva jól bírtuk egymást, éppen azért, mivel annyira különbözőek voltunk. Ő inkább tartózkodó, kissé bátortalan ember volt, apró mosollyal az arcán. De nagyon is tetszett neki az én svájci közvetlenségem, és hogy egyszerű és nyitott voltam.

Akkoriban csalódott-e ön Ratzingerben?

Ma másképp és mélyebben látom, hogy milyen következményekkel járt a teológiája a döntéseire nézve. Ő mindenben a hagyományra hivatkozik. Mindmáig az 5. szá-

zadi zsinatok alapján értelmezi a Bibliát. Azok alapján értelmezi a János-evangéliumot, s a János-evangélium alapján magyarázza a másik három evangéliumot, a szinoptikusokat. Ennek végeredményeként egy „földről induló” krisztológia adódik, megfelelően a hellenista zsinatok gondolati alapállásának. Ez a krisztológia nagyon különbözik az én „alulról induló” krisztológiámtól.

1979 végén megtudta, hogy meg akarják vonni öntől az egyházi engedélyt a tanításhoz. Ez a hír sielés közben érte utol, röviddel karácsony előtt. Mi zajlott le önben abban a pillanatban?

Hatalmas sokk volt. Két dolog rögtön világos volt számomra: Semmi sem lesz már úgy, mint egykor volt! Akit Róma világszerte nyilvánosan megbélyegez, annak már nem lesz ugyanaz a helyzete az egyházban és az egyetemen, mint korábban. Katolikus teológusként akarnak elintézni! Ez volt az első gondolatom.

És a második?

Semmi esetre sem hátrálok meg az inkvizíció elől, hanem minden törvényes eszközzel ellenállok.

Ilyen helyzetekben különösen fontosak az ember számára a barátok. Hogyan volt ez az ön esetében?

Igen, ők nagyon fontosak voltak. Ez másképp fest, mint ahogyan sokan gondolták és gondolják, azok, akik azt mondják, Küng magányos harcosként, kompromisszumok nélkül járja az útját. Az alapkérdéseket illetően ez igaz, de nekem lehet tanácsot adni. Tisztában vagyok azal, hogy nem vagyok tévedhetetlen, és hogy az ember sosem mérlegelheti eléggé a dolgokat.

Ön hű maradt a katolikus egyházhoz mint az ön egyházához, minden mélyűtés és fejbévágás ellenére is. Honnan veszi az erőt azon intrikák és nem éppen humánus praktikák elleni tartós kiálláshoz, amelyeket Róma alkalmazott, és továbbra is alkalmaz ön ellen?

Sosem volt kísértésem arra, hogy öklömet az égnek emeljem, és azt kérdezem: „Hogyan is történhetett meg velem mindez?” Mindazonáltal ebben a nagy küzdelemben ismételtelen eljutottam a határimhoz, s ez megmutatta nekem, hogy a jó fizikum és az ép lélek mellett a szellemre = Szentlélekre is szükség van ahhoz, hogy ilyesmit átvészelnjen az ember. A Szentlélek létezése számomra keresztény hitemből fakadó meggyőződés, amely egyrészt katolikus neveltetésem hagyományában gyökerezik, másrészt mégiscsak megtisztult és „felvilágosult” lett szentírás-tudományi, történeti és rendszeres teológiai tanulmányaim révén. Így azt mondhattam, bizalommal folytathatom utamat akkor is, ha a válság csúcán meglehetősen besötétedett, és végül úgy éreztem, kimerültem.

Úgy érezte-e, hogy Isten elhagyta önt?

Mindenesetre volt olyan időszak, amikor nehezemre esett imádkozni.

2005-ben XVI. Benedek fogadta önt Castelgandolfóban. Reménykedik-e abban, hogy ismét megadják önnek az egyházi engedélyt a tanításhoz?

Már azt is tényleges rehabilitálásnak éreztem, hogy Joseph Ratzinger XVI. Benedekként fogadott engem. Májg hálás vagyok neki ezért, és sosem fogom neki elfelejteni. Elődje, II. János Pál pápa egyetlen levelemre sem válaszolt 27 éven át. Ez merész tett volt Benedek részéről, és csak azt sajnálom, hogy nem hajtott végre több ilyen merész tettet, amint azt négyórás beszélgetésünk alapján vártam.

Ön hamarosan 80 éves lesz, és azt mondhatjuk, ön is azok közé tartozik, akik a halálhoz közelednek. Miben bízik?

Abban bízom, hogy irgalmas Istenre találok, aki fogad majd engem. Mert számomra hit nem egyszerűen bizonyos tételek igaznak tartása, hanem a bizalom ebben a végső valóságban, amelyet éppoly kevéssé tudok bizonyítani, mint mások.

Wolf Südbeck-Baur